

Yttrande över remiss från SUHF avseende rekommendation för bevarande och gallring av forskningshandlingar

Sammanfattning

SLU anser att rekommendationen är relevant och väl genomarbetad. På några punkter finns dock behov av ytterligare förtydliganden för att underlätta beslut som verksamheten behöver ta kring bevarande och gallring av forskningshandlingar. Framför allt ser vi att delarna som rör forskningsdata behöver vara väldigt tydliga. Det rör sig ofta om stora datamängder, och avgränsningen mellan rådata/arbetsmaterial och primärdata blir viktig. Avvägningar kring hur mycket och vilken data som ska bevaras är en stor utmaning på lärosätetsnivå, både tekniskt, pedagogiskt och kulturellt. Ett förtydligande kring om och hur bevarande relaterar till vetenskapliga publikationer vore också värdefullt i kommunikationen med forskare. Gäller samma krav på redovisning av underliggande data som ställs i samband med publicering även i samband med arkivering? Om t ex en metodbeskrivning finns med i en publikation, ska den ändå arkiveras som en separat post? I praktiken ser många forskare den vetenskapliga publikationen med underliggande data som ett tillgängliggörande i sig, och steget till att dessutom bevara sina data i lärosätets arkiv kan tyvärr vara långt. Förhållandet mellan publikationer, tillgängliggörande och arkivering kan därför med fördel beskrivas mer i rekommendationen.

Generella synpunkter

Det är utmärkt att SUHF föreslår nationella rekommendationer för att identifiera och konkretisera vad som är forskares individuella ansvar och vad som är lärosätets övergripande ansvar för att hantera forskningsdata och forskningsresultat. Detta så att de krav som gäller för allmänna handlingar uppfylls. Den föreslagna rekommendationen är koncis och förefaller väl genomarbetad.

Förslaget väcker viktiga, konkreta frågor kring interna processer för hantering av forskningshandlingar vid lärosätet. För efterlevnad av rekommendationen krävs tydliga incitament för forskare, adekvat stöd och en kulturförändring som lärosätena behöver driva. Att tillgängliggörande av forskningsdata inte är det samma som arkivering behöver kommuniceras tydligt. SLU instämmer också i vad rekommendationen lyfter om behov av ett resonerande arbetssätt, kombination av kompetenser och tydlig ansvarsfördelning i dessa frågor.

Samtidigt är det viktigt att måna om våra forskares arbetstid och inte belasta dem med allt för omfattande uppgifter. Ett exempel är (under avsnittet *Avrapportering*) att inlägg i sociala medier listas för bevarande, utan någon precisering av vilka typer av inlägg som åsyftas. Här finns en risk att omfattande och otydligt formulerade krav leder till uppgivenhet och minskat incitament att efterleva även de mer konkreta rekommendationerna.

En övergripande reflektion är att dokumentet handlar om bevarande och gallring, men för vissa informationstyper ställs även krav när det gäller tillgängliggörande. Det blir obalans när sådana krav finns med för vissa informationstyper och inte för andra, som egentligen också borde tillgängliggöras tillsammans med data.

Specifika synpunkter

Under Administrativa handlingar

Projektplan: Otydligt om detta gäller alla projekt eller enbart sökta och/eller beviljade. Om det gäller projektplan kopplad till en ansökan skulle denna punkt kunna ingå i rad två; Ansökan om bidrag.

Under Avtal och andra överenskommelser

Förbehåll att ta del av forskningsdata: Här bör det förtydligas att det är upp till varje myndighet att pröva enligt OSL, snarare än att avråda.

Datahanteringsplan: beskrivningen av datahanteringsplan bör istället lyda "*samlar information om hur man avser att hantera data...*" för att tydliggöra att det inte är något man redovisar i efterhand.

Under Datahantering

Forskningsdata: Det är problematiskt att lista ett antal forskningsområden, även om de är upptagna som exempel, då det kan uppfattas som att vissa forskningsområden inte omfattas. Termen "vetenskapligt resultat" kan också behöva förtydligas, så att det framgår att det inte enbart är resultat som genererar vetenskapliga publikationer som avses.

Rådata: I rekommendationen står inget om hur man ska förhålla sig till rådata, annat än som hänvisning till hantering av primärdata. Väldigt stora mängder rådata produceras inom forskning (t ex data från instrument, sensorer mm) och det vore

värdefullt med en tydligare rekommendation hur man ska se på den typen av data (som inte alltid är att jämföra med primärdata).

Primärdata: Det upplevs som oklart vad som avses med att ”lärosätet bör utreda om ett bevarande från början av projektet”. Vem avgör värdet och utifrån vilka kriterier? Vidare är det önskvärt att avgränsningen mellan arbetsmaterial och primärdata tydliggörs, och om det på något sätt relaterar till publicering av resultaten. De vetenskapliga tidskrifternas krav på dokumentation av publicerade studier skulle kunna vara vägledande, dvs att den dokumentation som måste finnas tillgänglig för att forskningsresultaten skall kunna accepteras och publiceras är den som också skall arkiveras.

Arbetsbehandling, metodbeskrivning, förhandsregistrering och dokumentation av programkod: Dessa rader förefaller omfatta vad som normalt ingår i den text och dokumentation som fodras för vetenskaplig publicering. Kan publikationen i sig utgöra bevarandet, eller ska t ex en metodbeskrivning dokumenteras/bevaras även på annat sätt?

Programkod: Det är viktigt att definiera vad som räknas som programkod, t ex med anledning av att vissa statistiska verktyg erbjuder möjlighet att bygga in kod eller script. I rekommendationen klassas kod inte som data utan som dokumentation. Är detta vedertaget eller kan det finnas fall där kod är att likställa med data? Eventuellt bör upphovsrätt nämnas i det här sammanhanget.

Personuppgifter: Det är bra att missförståndet kring personuppgifter lyfts. Det finns en missuppfattning om att forskarens skyldighet vid sekretess är att skydda uppgifterna även från diarieföring. Det framgår inte heller av rekommendationen att sekretessreglerade data måste diarieföras, detta kan med fördel skrivas in.

Öppet tillgänglig metadata: Metadata bör listas som en informationstyp, inte bara Öppet tillgängliggjorda metadata. Termen metadata bör också definieras/avgränsas. All dokumentation av data kan i viss mån betraktas som metadata.

Under Avrapportering

Inlägg i sociala medier, pressmeddelanden mm: Det saknas precisering av vilka typer av inlägg som åsyftas, det bör tydliggöras om detta endast avser poster av vikt för att dokumentera forskningsverksamhet. Fokus bör av resursskäl ligga på primärkällor till vetenskapliga resultat, som till exempel avhandlingar, vetenskapliga artiklar och rapporter. När det gäller sociala medier finns i allmänhet rapporter om forskningsresultat av vikt dokumenterade på annat sätt. Dessa inlägg torde därför i princip vara onödiga att bevara ur denna aspekt. Det gäller även andrahandskällor som pressmeddelanden.

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av vicerektor Anna Lundhagen efter föredragning av forskningssekreterare Sofia Wretblad. Innehållet har utarbetats av forskningssekreterare Sofia Wretblad efter beredning med professor Anders Dahlberg vid institutionen för skoglig mykologi och patologi, professor Richard Johnson vid institutionen för vatten och miljö, samt verksamhetsutvecklare Hanna Östholm och bibliotekarie Kerstin Belin vid Biblioteket. Rådet för forskningsinfrastruktur (Fir) samt Rådet för fortlöpande miljöanalys (Fomar) har också deltagit i beredningen.

Anna Lundhagen

Sofia Wretblad